

מתוך סדרת הספרים "לב המועדים"

עלון לב המועדים

מתוך לב המועדים "חודש אדר פורים"

גליון עד

הכאה בהטן

בשעת קריאת המגילה כשזכירים את הטן נוהגים ל"הכותו" ע"י הקשה בשולחן או לרקוע ברגלים (שו"ע תרצ סעיף יז).

כתב במדרש אליהו כשאומרים ארור הטן או מזכירים שמו ושם אשתו ומכין, עושה הקב"ה שירגישו ההכאות כדי שיקבלו צער גדול יען שכל הבאים לעולם כאילו בימיהם נעשה הנס לפי שאם נעשה עצתו לא היו באים לעולם, לכן כל הבאים לעולם צרכים לצער ולכן עושה הקב"ה שירגישו ההכאות בהזכרת שמו (מדרש אליהו מגילת אסתר עמוד פא).

כעין זה נכתב בספר אסופות כת"י: פעם אחת שאל ההגמון מרגנשבורג את רבי יהודה החסיד, למה אתם דופקים על הכתלים כשאתם מזכירים את הטן. אמר לו, כל כך דפיקות שאנו דופקים כך השדים דופקים לו בגיהנום. אמר לו מנא לך. אמר לו בא ואראך. הלך עמו והראהו בפתח גיהנום, וראהו שהכוהו, פתח הגמון ואמר, אילו הייתי אצלכם הייתי מסייע לכם להכותו. מעמים נוספים עיין עוד בספר "לב המועדים".

הטעם שחייבו חכמים לכסומי ועוד שהרי בכמה מקומות בתורה מוזכר

שהוא מכשול גדול כגון בנח ולוט

לפי שבזמן נצחון מרדכי כתיב (אסתר ח יז) "ורבים מעמי הארץ מתיהדים כי נפל פחד היהודים עליהם" אך מרדכי רצה לבחון מי הוא המתגיר בלב שלם לשם שמים, ומי עושה כן רק לפנים ושנאתם נשאר בלבו נגד היהודים, לכן צוה על כל היהודים שיקהלו וישתו יין רב וישתכרו, וידועים דברי חז"ל נכנס יין יצא סוד וע"י כך ראה מי שצעק גם בעת שיכרותו "ארור הטן ברוך מרדכי" סימן שנתגיר בלב שלם ולבו עמו, ומי שנתגיר ולבו אין עמו כשהינו שיכור יצא סוד והוציא מפיו מה שבלבו וקלל את מרדכי וברך את הטן, ואז הרגו, ומכיון שהונהג כן בגזרת מרדכי בעת ההיא לא השתנה המנהג עד היום הזה (אמרי חיים מהמגיד מקמניץ עמוד קסו). מעמים נוספים עיין עוד בספר "לב המועדים"

טעם התענית

מובא בספרי המקובלים הקדמונים שגזרת הטן לא נדחתה אלא שנתקיימה בפורעניות שבאו אח"כ במשך השנים ולכן קבעו להתענות בכל שנה בכדי לבטל את גזרת הטן ונע"ש שגזרות שהיו בשנת ת"ח ות"ט היו גזרות שנדחו לשנה הזו רמז לדבר ששתי אותיות נכתבו גדולות ח' ב"חור" (אסתר א ו) ות' ב"ותכתב אסתר המלכה" (אסתר ט כט) לרמז על שנת תת"ל (שארית ישראל הנקרא חלק שני מספר יוספון, שו"ת שבט הקהתי ח"א פורים סימן כג א). מעמים נוספים עיין עוד בספר "לב המועדים".

הטעם שאין המגילה נקראת מגילת מרדכי או מגילת מרדכי ואסתר שהרי

זכות שניהם נעשה הנס

כיון שאסתר מסרה נפשה כשנכנסה למלך אשר דתו להמית הנכנסים, ואף שגם מרדכי מסר נפשו שלא השתחוה להמן, כיון שלא היה מוכרח לעשות כן והיה יכול להחביא עצמו מראית הטן או לבקש רשות מהמלך ללכת לעיר או מדינה אחרת, לפיכך אין זה נחשב כמו המסירות נפש של אסתר, שהיא היתה מוכרחה למסור את נפשה לכן המגילה נקראת על שמה (ר' יונתן איבשיץ ישועה גדולה אסתר ט ל).

טעם אחר: משום שהיא שלחה לחכמים כתבוננו לדורות וכיון שהיא

נתעוררה שיקבעו לדורות לכן נקראת על שמה (ספר עיני העדה שח"א לר' אליהו הכהן). מעמים נוספים עיין עוד בספר "לב המועדים".

הטעם שימי הפורים חלוקים בימיהם

לפי שלא רצו מרדכי ואסתר שיהיה יום אחד שבו כל כלל ישראל אוכלים ושומחים ומתבטלים מתורה ומצוות לכן קבעו לפורים באופן של יום של זה אינו יום של זה נמצא שכאלה שומחים ומשתכרים אלו עוסקים בתורה (הת"ס תו"מ פרשת תצוה דף פא, ב ד"ה לך, דרשות ח"א דף רה טור ג). מעם נוסף עיין עוד בספר "לב המועדים".

לרפואת

אליעזר זיסמן בן רבקה

הטעם שבקריאת המגילה לא זכר שם השם

לפי שכל גם פורים לא היה גם גלוי כמו יציאת מצרים שנשתנו טבעי בראשית, אלא הכל היה בדרך הטבע, כל מעשה המגילה נמשך י"ב שנים, וכל מעשה בפני עצמו היה נראה כטבעי לגמרי, ורק בסיום הי"ב שנים ראו שהיתה יד שכינה את הכל, ורק הקב"ה סיבב הדבר שיצא הנס, לכן שמו מוסתר (תשובות הגאונים שערי תשובה סימן כא ספר האשכול ח"ב עמוד כ).

טעם אחר: לפי שהדת ניתנה ליכתב גם בספרי מדי ופרס ובזיון שיכתב שמו של הקב"ה בסיפרם (מרדכי שבת סימן שצו הובא במ"ז שלד א). יש שכתבו שהוסיפו שהששו שיתכונו לאלילים שלהם.

טעם אחר: שלא יאמרו שמצווה לינשא עם האומות, שהרי ה' יתברך הביא גם על ידי נישואי אסתר עם אחשורוש, ולכן היה קשה לחכמים לכתוב המגילה (ספר ממעמים שם יא, בשם ספר נ"ח).

פסוקים שהציבור קורא

נוהגים לומר ד' פסוקים של גאולה בקול רם ולאחריו חזר הבעל קורא (רמ"א תרצ"ו) ואלו הם:

הטעם: כדי לעורר את הילדים שלא ישנו ויתנו ליבם אל הקריאה, ומקרינ אותם הפסוקים כדי לחנכם (משנ"ב תרפ"ט ס"ק מז בשם הלוש שם ג). יש שכתבו בדומה לעורר הלבבות שאם יש מהציבור אשר יתנמנם יעורר אותו בשעת הקריאה (אבודרהם בשם בעל משמרת המועדות). טעם אחר: להרבות שמחה לילדים ולכל (מטה משה תתרג).

הטעם שבחרו פסוקים אלו

לפי שפסוקים אלו נאמרו כלפי מרדכי, ומשום כבודו אומרים זאת ושעניין הנס היה על ידו (אבודרהם).

טעם אחר, כדי שישאלו התינוקות לאביהם ויאמרו מה זאת בראותם שינוי כזה, ומתוך כך אתה בא לספר להם גבורתו של הקב"ה ולמען ישמעו וילמדו ליראה את ה' כל הימים (תניא הלכות פורים בשם שבלי הלקט).

מנהגים בסעודה

לעסוק בתורה לפני הסעודה: טוב לעסוק מעט בתורה קודם שיתחיל הסעודה (שו"ע תרצה ב), והטעם: לפי שמגינה עליו שלא יארגע לו קלקול בסעודה (דרכי משה תרצה ס"ק ב בשם מהר"י ברין).
ללמוד הלכות פסח: מתחילים ללמוד הלכות פסח בפורים מדין שלוש ימים קודם החג דורשים בהלכות החג (משנ"ב תכ"ט ס"ק ב).

אכילת זרעונים: יש אומרים שיש לאכול מאכל זרעונים בפורים (שו"ע תרצה ב), והטעם: זכר לזרעונים שאכלו דניאל וחבריו בבית

המלך (שו"ע שם), דכתיב (דניאל א יב) "ויתנו לנו מן הזרעונים", וזה גם המאכל שאסתר אכלה שנאמר (אסתר ב ט) "וישנה ואת נערותיה לטוב" מלמד שהאכילם זרעונים (משנ"ב תרצה ס"ק יב). ובמחזור מעגלי צדק (דף מ, ב) כתב ולא ראיתי ולא שמעתי לנוהג מנהג זה.

הטעם שעשו זכר לדניאל: ע"פ הגמרא (מגילה טו, א) שהתך אחד מסריסי המלך שמוזכר במגילה (אסתר ד ה) הוא דניאל (לבוש תרצה ב),

אכילת קרעפלאך: מנהג ישראל לאכול בפורים לביבות הנקראות קרעפלאך ממלאות בבשר, והטעם: מפני שביו"ט נאמר שאין שמחה אלא בבשר ויין, אך פורים שהוא יו"ט באיתכסא שהרי מותר במלאכה, לכן מכסים גם כן את הבשר (גאולת ישראל, לקוטי מהר"ח סדר ומנהגי ערב יו"כ).

הטעם שלא תיקנו ברכה על מצות סעודת פורים

לפי שסעודת פורים ומשלוח מנות הם בכלל שעשה ניסים כי רק על ידי הנס נתחייבנו במצוות הללו (מהר"ץ חיות בהנהגותיו מגילה ז, א).

והקשה לפי זה מדוע מברכים על מקרא מגילה והרי נתחייבנו גם כזה מחמת הנס.

ומבאר טעם אחר שכל מצווה שלא ניכר בה שעושה לשם מצוה אין מברכים עליה ובסעודה אין שינוי בסעודה זו לסעודה שאוכל בכל יום, וכן נראה מדברי המגן אברהם שכתב בסימן (תרצ"ט א) וז"ל, נראה שמי שאין לו מגילה לא יברך שהחיינו על משלוח

מנות וסעודה דזהו דבר הנהוג בכל יום ובכל שבת ויו"ט ולא תיקנו עליהם ברכה כלל (שו"ת בית השערים או"ח שפא).

ניתן להשיג
ספר לב המועדים
פורים

וחודש אדר

בבתי הכנסת
ובבית המחבר
רחוב בעלי התוספות 6
אלעד
052-7668608

